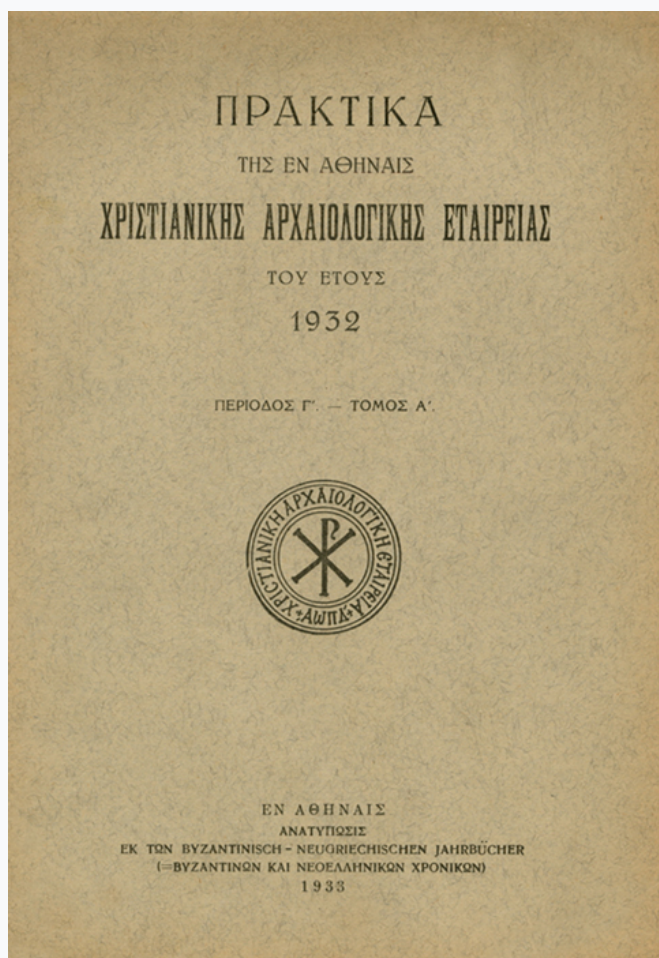

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 1 (1933)

Δελτίον ΧΑΕ 1 (1932), Περίοδος Γ'

Περί της εναρμονίσεως της βυζαντινής μουσικής
(Περίληψις υπό του ιδίου)

Σταμάτιος ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ

doi: [10.12681/dchae.1349](https://doi.org/10.12681/dchae.1349)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ Σ. (2013). Περί της εναρμονίσεως της βυζαντινής μουσικής (Περίληψις υπό του ιδίου). *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 1, 128-129. <https://doi.org/10.12681/dchae.1349>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Περί της εναρμονίσεως της βυζαντινής μουσικής
(Περίληψις υπό του ιδίου)

Σ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ

Δελτίον ΧΑΕ 1 (1932), Περίοδος Γ' • Σελ. 128-129

ΑΘΗΝΑ 1933

ΔΙΑΛΕΞΙΣ

ὑπὸ

Σ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΕΩΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

(Περίληψις ὑπὸ τοῦ ἰδίου)

Ἐπεστήριξα, ὅτι ἡ Βυζαντινὴ μουσικὴ μπορεῖ νὰ ἐναρμονισθῇ σὲ ὅλους τοὺς ἤχους τῆς καὶ πῶς δίνει πολὺ ὥραϊα ἔργα, ὅταν ἐναρμονισθῇ καταλλήλως, καὶ ἐξήγησα γιὰ τοιοῦς λόγους πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μουσικοὺς μας ἐσημάτισαν τὴν ἀντίθετη πεποίθησιν, πῶς οἱ περισσότεροὶ ἤχοι τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς δὲν μποροῦν νὰ ὑποταχθοῦν στοὺς νόμους τῆς ἁρμονίας. Οἱ λόγοι αὐτοὶ εἶναι δύο εἰδῶν:

1) Πολλοὶ μουσικοὶ νομίζουν, ὅτι ἡ Βυζαντινὴ μουσικὴ ἔχει ἀκόμη σήμερα διαστήματα μικρότερα ἀπὸ ἡμιτόνια, ὅπως εἶχε πιθανώτατα σὲ παλαιότερη ἐποχὴ, καὶ γι' αὐτὸ δὲν μποροῦν οἱ φθόγγοι τῆς νὰ μποῦνε σὲ συγχορδίες. Ὑποστηρίζω, ὅτι ἡ μουσικὴ αὐτὴ σήμερα ψάλλεται στὴ φυσικὴ κλίμακα (ὄχι στὴ συγκερασμένη), καὶ ὅτι τὰ τριτημόρια καὶ τὰ τεταρτημόρια χάθηκαν κάτω ἀπ' τὴν ἐπίδρασιν τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, καὶ γιὰ ὑποστήριξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ μου ἔφερα διάφορες παρατηρήσεις ἀπάνω στὴ σημερινὴ ἐκτέλεσιν τῆς μουσικῆς μας.

2) Ἄλλοι μουσικοὶ δὲν παραδέχονται, πῶς ὑπάρχουν διαστήματα μικρότερα ἀπὸ ἡμιτόνιο, φρονοῦν ὅμως καὶ αὐτοὶ ὅτι ἡ μουσικὴ μας δὲν μπορεῖ νὰ ἐναρμονισθῇ, ἐπειδὴ ἔχει κλίμακες τοῦ δὲν εἶναι οὔτε μεῖζον οὔτε ἔλασσον γένος. Αἰτία δηλαδὴ εἶναι τώρα ἡ διαφορετικὴ σειρὰ τῶν διαστημάτων. Π. χ. ὁ τέταρτος ἤχος ἔχει βάσιν τὸ μι (βοῦ), ἐπομένως ἔχει ἡμιτόνιο στὴν πρώτη βαθμίδα, ἄρα ἡ κλίμακά του δὲν συμφωνεῖ μὲ καμιά κλίμακα τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς. Παρατηρῶ, ὅτι στὸ συμπέρασμα αὐτὸ ἔφθασαν, ἐπειδὴ ἔχουν παρανοήσῃ τὴν τονικὴν βάσιν αὐτῶν τῶν ἤχων. Ἐτσι, γιὰ νὰ περιορισθοῦμε στὸ ἴδιον παράδειγμα, τὸν δ' ἤχο τὸν ἐναρμονίζουσαν νὰ εἶναι μεῖζον γένος, μὲ τονικὴν τὸ ντο (τὸ ντι). Τότε ἀλλάζει τὸ «ἄκουσμα» αὐτοῦ τοῦ ἤχου, δὲν εἶναι πλέον δ' ἤχος, καὶ δικαίως φθάνουν στὸ συμπέρασμα, ὅτι δὲν ἐναρμονίζεται. Μὲ μιὰ λέξιν, ἔχει γίνῃ παραρμηνεία τῶν ἤχων.

Ἀνέφερα καὶ κάποιαν ἄλλην θεωρίαν, τοῦ λέει πῶς ἡ Βυζαντινὴ μουσικὴ,

δέχεται ἁρμονία, ἀλλὰ κάποιαν ἄλλη ἁρμονία μὲ ἄλλους νόμους, ποῦ ἰσχύουν μόνον γιὰ τὴ δική μας μουσική. Γιὰ τὴ θεωρία αὐτὴ δὲν ἀξίζει νὰ γίνεταί λόγος. Ἡ ἁρμονία εἶναι ἓνα σύστημα φυσικῶν νόμων ποῦ ἔχουν καθολικὴ ἐφαρμογὴ στὸν κόσμον τῶν ἤχων. Ὑπάρχουν μουσικὲς διαφορῶν ἔθνων, μεῖ διαφορετικοὺς χαρακτῆρες, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουν ἁρμονικοὶ νόμοι διαφορετικοὶ γιὰ τὴν καθεμιὰ, ὅπως ὑπάρχει διαφορὰ στὸ ὕψος διαφορῶν συγγραφέων, ἐνῶ οἱ γραμματικοὶ καὶ οἱ συντακτικοὶ κανόνες εἶναι οἱ ἴδιοι. Τὸ ζήτημα εἶναι νὰ ἐπιτύχουμε τὴν κατάλληλη ἐκλογὴ τῶν ἁρμονικῶν στοιχείων, καὶ ὄχι νὰ ἐφεύρουμε ἄλλους ἁρμονικοὺς νόμους.

Γιὰ τὴν ὑποστήριξη τῶν ἰδεῶν μου παρουσίασα δείγματα τῆς ἁρμονιστικῆς ἐργασίας, ποῦ ἔχω κάμει ἀπάνω στὴ Βυζαντινὴ μουσική. Ἡ χορωδία τοῦ Ἑθνικοῦ Ὁδείου, ἀπὸ 40 πρόσωπα, μὲ τὴ διεύθυνση τοῦ κ. Μ. Βούρτση, ἔψαλε σὲ τετραφωνία τροπάρια ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ἤχους, ποῦ κυρίως θεωροῦνται ἀνεπίδεκτοι ἁρμονίας: ἀπ' τὸν πρῶτον ἤχον τὸν πρῶτον εἰρμόν τοῦ Πάσχα καὶ τὸ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε», ἀπ' τὸν β' τὸ ἀπολυτίκιον «Ὅτε κατήλθες» καὶ τὸ κοντάκιον «Προστάτα τῶν χριστιανῶν», ἀπ' τὸν δ' τὸν πρῶτον καὶ τὸν τελευταῖον εἰρμόν τοῦ κανόνος τοῦ Ἀκαθίστου, ἀπὸ τὸν πλάγιον α' τὸ ἀπολυτίκιον τῆς Ὁκτωήχου καὶ τὸ «Θεοτόκε Παρθένε», καὶ ἀπὸ τὸν πλάγιον β' τὸ «Ἀγγελικαὶ δυνάμεις» καὶ τὴν καταβασία τῶν Θεοφανείων «Ἀπορεῖ πᾶσα γλῶσσα».